

Rajko Muršič

ANTROPOLOŠKI ZVEZKI 3.

Društvo antropologov Slovenije, Amalietti,
Ljubljana 1993 (izšlo 1994),
VII + 142 + XI str.
ISBN 86-81303-67-8

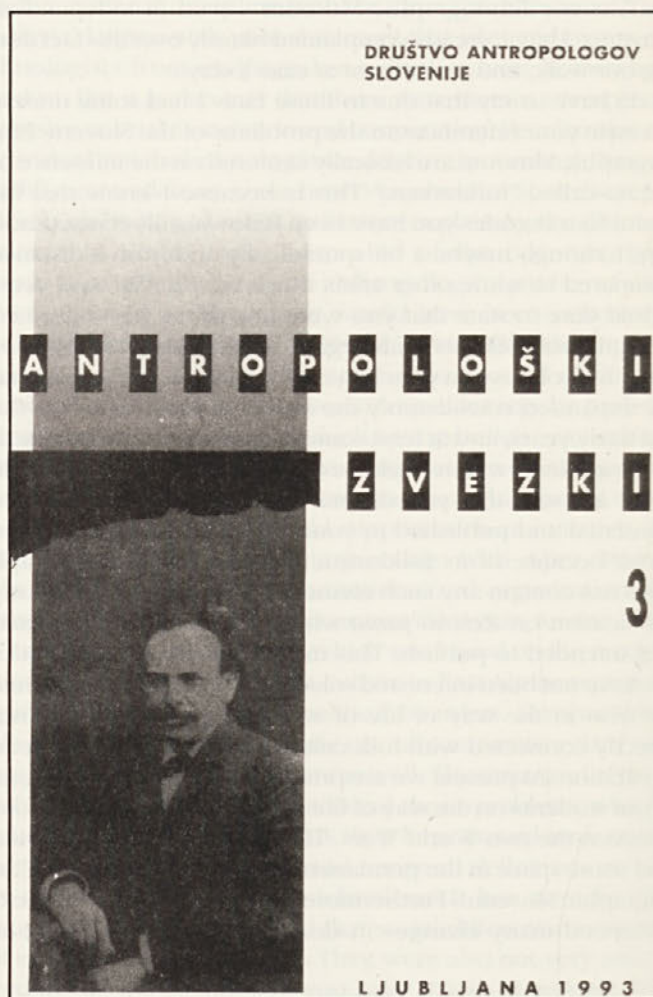
Po nekoliko daljšem premoru so nas (socialni) antropologi razveselili z izdajo tretjih Antropoloških zvezkov. Kot izdajatelj se tokrat prvič predstavlja Društvo antropologov Slovenije, ki je nastalo na podlagi združitve bivše Sekcije za socialno antropologijo pri Slovenskem sociološkem društvu in fizičnih antropologov, ki delujejo v okviru Biotehnične fakultete. Ker je bil zbornik pripravljen že pred formiranjem Društva, še vedno ostaja zvest sledi predhodnih dveh Antropoloških zvezkov, torej prinaša predvsem prispevke s področja socialne antropologije.

Prispevki za zbornik so bili sicer pripravljeni že leta 1991, a so zaradi spleta nepredvidljivih okoliščin izšli šele lani (kljub letnici 1993). A natisnjenih besedil v tem času na srečo ni mogel prekriti prah. Vsekakor gre za zbirko zelo tehtnih prispevkov, ki presegajo išoč nivo prvega zbornika (Antropološki zvezki 1) izpred štirih let. Platnice zbornika ponujajo dokaz, da slovenska antropološka dejavnost nekoč ni capljala za svetom, saj si je Božo Škerlj med drugim dopisoval tudi s Franzom Boasom.

V uvodnem članku Franc Pediček zelo poglobljeno razpravlja o zadnji knjigi Staneta Južničiča, Identiteta. Osrednja tema zbornika je tematizacija pojmovanja kulture. Ponovni premislek o pojmovanju kulture - enega od osrednjih teoretskih terminov kulturne antropologije - je v devetdesetih letih eno od najživahnejših osišč razprav med (socialnimi in kulturnimi) antropologi, saj zadeva samo jedro njihovega početja. Sodobni metodološki premiki k postmoderni pluralnosti in vse bolj izrazita usmerjenost k interpretativnim vidikom antropoloških raziskav so vodili do ponovnega skeptičnega ocenjevanja antropološkega početja. Kot že nekajkrat v zgodovini vede se ponovno postavlja vprašanje, kako znanstvena je lahko (socialna oz. kulturna) antropologija. Zato je posebej pomembno, da so uredniki prevedli članek (leta 1993 preminulega) avstralskega antropologa Rogerja M. Keesinga, ki kritizira ustaljeno pojmovanje kulture. Problem, ki ga nakaže Keesing, je v tem, da so antropologi kulturi neupravičeno prisojali reificiran, torej postvarili status onkraj njenih nosilcev, konkretnih ljudi. Vendar pa se Keesing ne odreka raziskovanjem kulture. Nasprotno: možna področja raziskovanja tega (v marsičem idejnotipskega) pojava programsko razširja, obenem pa ošvrkne tudi ne dovolj široko zastavljena in premalo kompleksna pojmovanja kulture pri mod(er)nih kulturnih študijah (raziskavah sodobne kulture). To delo je eno od tistih, s katerimi slovenska znanost kolikor toliko uspešno lovi sedanji "trenutek" v stroki, kajti lani je bil ta Keesingov članek (kot eden od najrelevantnejših) uvrščen v izvrsten zbornik *Assessing Cultural Anthropology* Roberta Borofskega.

O kulturi, semiotiki in antropologiji v dve desetletji starem (a ne zastarelem!) prispevku razpravlja Braco Rotar.

O tem, zakaj v sodobni antropologiji, ki se obrača od

klasičnih pozitivističnih metod k metodam, povezanim z literarnimi vedami (torej vprašanjem interpretacije in hermenevtike), in ki sledi duhu postmoderne dobe, ne posvečajo dovolj velike pozornosti doslej še neobdelanemu vprašanju vrednot, se sprašuje socialni antropolog Fredrik Barth.

S kulturo v zgodovini vede, posebej v zvezi s psihološko orientiranimi raziskavami nekaterih staroselskih (indijanskih) ljudstev v Severni Ameriki, se ukvarja Irena Šumi (sicer urednica tega več kot zanimivega zbornika).

Tretji del zbornika je posvečen - trenutno tako razvpitim in aktualnim - raziskavam spola. Slavko Kurdija se posveti simbolnim (označevalnim) nivojem spolne razlike na podlagi lacanovskega psihoanalitičnega pristopa. Z bolj eksplicitno antropološkega zornega kota se teme antropologije spolov loti Darja Zavišek, ki poda izčrpno zgodovinsko analizo pojave/konteksta (ženske) histerije na Slovenskem (posebej v navezavi na danes več kot vprašljivo početje Boža Škerlja pri antropoloških somatskih meritvah "asocialnih tipov") in prikaže, kako so bile zapiranje "blaznih", evgenika in ženska vzgoja tri prevladujoče komponente "ideologije čiste družbe na Slovenskem" pred drugo svetovno vojno.

V skladu s kanonsko delitvijo antropologije na koncu najprej sledi še razdelek, posvečen jeziku (manjka sicer še navezava

na arheologijo, pa tudi biološka antropologija je prisotna le posredno). Stane Andolšek pregledno predstavi nekatere pristope k preučevanju jezika.

V zadnjem razdelku zbornika piše Duška Knežević Hočvar o Panoptičnem načelu v utopističnem in socialističnem načrtovanju naselij, ki predstavlja "popoln pogled kot predpogoj transformacije načina življenja". V okvir vprašanj o prostoru in času sodi tudi zaključna razprava Irene Weber o kulturnem šoku, ki je temeljna iniciacijska praksa antropolo-

gov (njihov krst) in obenem (tudi prijetna) težava, s katero se srečujejo popotniki. Konec koncev je sled faz fascinacija-križa-adaptacija, ki čaka vsakega popotnika, neke vrste klasičen obred prehoda.

Pričujoči zbornik dokazuje, da je antropologija na Slovenskem dejansko že onkraj prvih dveh faz in da po liminalnih težavah prihaja faza adaptacije oz. umestitve antropologije med "klasična" humanistična, družboslovna in naravoslovna področja na Slovenskem.

Rajko Muršič

ALFRED REGINALD RADCLIFFE-BROWN, STRUKTURA IN FUNKCIJA V PRIMITIVNI DRUŽBI.

ŠKUC, Filozofska fakulteta,
Ljubljana 1994,
280 str., ISBN 961-6085-03-4

S prevodom klasičnega metodološkega "priročnika" iz zenitnega obdobja razvoja britanske socialne antropologije smo dobili delo, ki zapolnjuje značilno vrzel v metodološki podlagi "znanosti o človeku", kakor jo pač percipiramo na Slovenskem. Gre za funkcionalistično strukturalno šolo, ki - za razliko od Lévi-Straussove - izhaja iz biološke oz. naravoslovne znanstvene paradigme, ne pa iz humanistične (kamor je mogoče šteti monografska zgodovinsko zasnovana prizadevanja Evans-Pritcharda). V tem smislu je domačemu družboslovju Radcliffe-Brown in velik del britanske funkcionalistične in strukturalne antropološke šole doslej v veliki meri ostal tuj. Še posebej med etnologi, ki si z zapletenimi sorodstvenimi shemami in deduktivnimi "strukturami" niso mogli kaj prida pomagati pri delu, večinoma usmerjenem v zgodovinske razlage "ljudske kulture" in "načina življenja".

Že na začetku te klasike Radcliffe-Brown opozarja na tisto razsežnost antropološkega raziskovalnega dela, ki ga zgodovinski pristopi ne morejo "pokriti". Kot dobro vzgojen britanski empirist pač razlikuje med zgodovinskimi razlagami in teoretskim razumevanjem (9). Seveda pa ob površnem branju hitro spregledamo, da Radcliffe-Brown (in britanska socialna antropologija malodane v celoti) ne zavrača zgodovinskih razlag. Seveda pa teoretske generalizacije ne sodijo v domeno "idiografske" etnografije, temveč k "nomotetični" "primerjalni sociologiji" (8, 10). In slednja ne more razložiti opazovanih pojavov, če jih ne razume kot procesa ("za razumevanje družb in njihovih institucij sta potrebni obe" (128), splošna oz. primerjalna razlaga in zgodovinska).

Predmet socialne antropologije je po Radcliffe-Brownu "proces družbenega življenja". Bolj natančno: socialna antropologija je po njegovem "primerjalno teoretsko preučevanje oblik družbenega življenja pri primitivnih ljudstvih" (10). S tem pa jo v celoti zapre v stajo sociologije, čeprav se zaveda, da etnografska praksa pošteno štrli iz okvirov tako zastavljene definicije. Takšna opredelitev pa po drugi strani "socialno antropologijo" predstavlja kot teoretsko znanost, kot da ne bi bilo etnografsko terensko delo bistvena sestavina ali vsaj prvi pogoj vsake "teoretske" antropologije. Zato je prav značilna druga eksplicitna opredelitev socialne antropologije v tem

delu, v kateri sociologijo oz. socialno antropologijo razume kot "preučevanje kulturnih pojavov z istimi induktivnimi metodami, kot jih uporabljajo naravoslovne znanosti" (138). Obe opredelitvi je torej potrebno brati skupaj: družbeno življenje razkrivajo teoretski (deduktivni) modeli, medtem ko ti modeli temeljijo na induktivnem preučevanju "kulturnih pojavov" in induktivnih generalizacijah. S tem pa je Radcliffe-Brown nevede stopil v past carnapovskega modela logičnega pozitivizma (z vprašljivim statusom "korespondenčnih pravil" med empirijo in teorijo).

Za razumevanje Radcliffe-Brownovega funkcionalnega (in

STUDIA HUMANITATIS

Alfred Reginald
RADCLIFFE-
BROWN

*Struktura in funkcija
v primitivni družbi*

ŠKUC
Filozofska fakulteta